

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֶל-שְׂדֵי נְרָאָה אֵלַי בְּלוּז בְּאַרְץ כְּנָעַן וַיְבָרֶךְ אֹתִי... וְעַתָּה שְׁנֵי בְנֵיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ בְּאַרְץ מִצְרַיִם עַד בָּאִי אֵלַיךָ מִצְרַיִמָּה לִי הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֹאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי... וְאֲנִי בָבְאִי מִפְּדֹן מַתָּה עָלַי רַחֵל בְּאַרְץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ בְּעוֹד כְּבֶרֶת אֶרֶץ לְבָא אֶפְרַתָּה וְאֶקְבְּרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרַת הוּא בֵּית לְחֵם... וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת שְׁנֵיהֶם אֶת אֶפְרַיִם בְּיָמֵינוּ מִשְׁמָאל יִשְׂרָאֵל וְאֶת מְנַשֶּׁה בְּשִׁמְאֵלוֹ מִיָּמִין יִשְׂרָאֵל וַיַּגֵּשׁ אֵלָיו. וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת יָמִינוֹ וַיָּשֶׁת עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא הֶצְעִיר וְאֶת שְׁמָאלוֹ עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שֶׁכָּל אֶת יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר. (מח:ג'-ט"ו)

קריאת הפסוקים האלו מתחילת הפרשה מעלה כמה שאלות:

1. איך יעקב העדיף את אפרים ומנשה על פני נכדיו האחרים? יעקב כבר ראה את אשר אירע בעקבות היחס המועדף שהוא גילה כלפי יוסף, מדוע יעקב עושה את אותו הדבר עכשיו עם נכדיו?
 2. כאשר יעקב אמר "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" יוסף לא אמר דבר למרות שיעקב הקדים את אפרים. רק כאשר יעקב שם את ימינו על ראש אפרים יוסף הגיב. מדוע יוסף המתין עד שהוא אמר לאביו שמנשה הבכור?
 3. בדבריו יעקב מזכיר פעמים את ארץ כנען (לזו, וקבר רחל). מדוע הוא מזכיר את ארץ כנען שוב ושוב ליוסף?
- שאלנו שלש שאלות, אבל רבי יעקב קמינצקי זצ"ל ענה על כולן בתשובה אחת. יעקב פחד שנכדיו יתבוללו במצרים וחשש זה היה בעיקר כלפי בני יוסף אשר גדלו במצרים. כל נכדיו של יעקב גדלו "על ברכיו" בארץ כנען, חוץ ממנשה ואפרים. יעקב חשש מהשפעת התרבות המצרית על בני יוסף.
- מנשה הבכור היה יותר קרוב למורשת בית יעקב מאשר אפרים. הדבר מצוי עד היום בין מהגרים למדינות שונות, שהילד הגדול לומד מהוריו את שפת הארץ אשר ממנה באו, אבל הילד הצעיר יותר כבר אינו יודע לדבר בשפה זו. הילד הצעיר גדל כאשר הוריו כבר הספיקו ללמוד (במידת מה) את שפת הארץ החדשה. חז"ל מלמדים שיוסף העמיד את מנשה להיות המתרגם בינו לבין אחיו כאשר הוא לא רצה שהם ידעו שהוא מבין את שפתם. מנשה למד וידע את שפת בית יעקב, ואילו אפרים היה רחוק יותר ממורשת בית יעקב בגלל גילו. (גם השמות אפרים ומנשה מעידים על כך!)

יוסף הבין שאביו מברך את בניו בנפרד משאר הנכדים כי הם היו זקוקים לברכה זו כדי שלא יתבוללו במצרים. לכן הוא לא הגיב כאשר יעקב הקדים בדבריו את אפרים, כי מבין שני בניו של יוסף אפרים היה זקוק לברכה זו יותר ממנשה. יוסף הגיב רק כאשר יעקב שם את ימינו על ראש אפרים.

ולסיום, יעקב הזכיר את ארץ כנען דווקא ליוסף בגלל מרחק השנים שהיה בין ליוסף לארץ כנען. כדי לקיים את יחודו של עם ישראל, עם ישראל חייב לשמור על הקשר לארץ ישראל. יעקב רצה לחזק את הקשר בין יוסף ובניו לארץ ישראל. מבוסס על אמת ליעקב